

10 VOORSTELLEN VOOR EEN ONDERBOUWD BELEID TER BESTRIJDING EN PREVENTIE VAN SCHULDOVERLAST

Brussel, januari 2014

Inhoud

Inleiding.....	2
1. Consumenten moeten empowered en beter beschermd worden.....	3
2. Minnelijke invordering mag geen bandwerk zijn	6
3. Gerechtelijke invordering moet plaatsvinden op een humane, kostenbesparende en tegensprekelijke manier en enkel als het niet anders kan	7
4. De erkende instellingen voor schuldbemiddeling moeten versterkt worden in hun werking	12
5. Geschillen tussen consumenten-schuldenaars en schuldeisers moeten op een snelle, efficiënte en goedkope manier beslecht kunnen worden	14
6. De procedure collectieve schuldenregeling moet geëvalueerd en geoptimaliseerd worden	14
7. Falen bij het ondernemen mag geen levenslange financiële strop tot gevolg hebben.....	15
8. Jongeren moeten leren omgaan met geld opdat zij oud kunnen worden zonder schuldenproblemen	16
9. Schuldenproblemen moeten voorkomen worden eerder dan dat schuldenoverlast genezen moet worden.....	17
10. Meten is weten: relevante databanken moeten geoptimaliseerd en beter benut worden	18

**Vlaams Centrum
Schuldenlast**

Expertisecentrum inzake de schuldthematiek in Vlaanderen & Steunpunt voor personen en instellingen die in Vlaanderen aan schuldbemiddeling doen

Inleiding

Overmatige schuldenlast is geen recent probleem. Maar de laatste jaren is de problematiek sterk toegenomen en neemt deze verontrustende dimensies aan. Enkele opvallende cijfers:

- *Uit registratiegegevens van de 322 erkende instellingen voor schuldbemiddeling in Vlaanderen blijkt dat deze instellingen in het jaar 2013 in totaal aan 65.894 gezinnen budget- en/of schuldhulpverlening boden (bron: Vlaams Centrum Schuldenlast).*
- *Eind december 2013 waren in België maar liefst 107.103 personen/gezinnen toegelaten tot de procedure collectieve schuldenregeling (bron: kredietcentrale van de Nationale Bank). Het betreft de procedure voor personen met een structurele schuldenoverlast, waarbij veelal aan advocaat als schuldbemiddelaar optreedt maar soms ook OCMW's.*
- *Het grote aantal mensen/gezinnen met schuldenproblemen blijkt ook uit de wanbetalingen van krediet schulden. Eind december 2013 hadden in België 341.416 kredietnemers minstens één achterstallig krediet, goed voor een totale achterstal van 2,964 miljard euro (bron: kredietcentrale van de Nationale Bank).*
- *Hiernaast ondervinden heel wat mensen/gezinnen ook problemen om hun dagdagelijkse facturen te betalen. In 2012 werden bv. 13.571 huurders met een uithuiszetting door de vrederechter bedreigd (bron: VVSG). 44.039 gezinnen hadden in 2012 een budgetmeter voor elektriciteit en 27.232 gezinnen hadden zo'n budgetmeter voor aardgas. 72.700 nieuwe mensen kwamen in 2012 op de zwarte lijst van de verzekeraars terecht omdat ze hun premie of de franchise bij een schadegeval niet betaalden (bron: Datassur).*
- *Dat veel huishoudens problemen ondervinden om hun dagdagelijkse uitgaven (tijdig) te betalen blijkt ook uit de registratiegegevens van de erkende instellingen voor schuldbemiddeling in Vlaanderen. Hieruit blijkt dat 52,24 % van de gezinnen in schuldhulpverlening te kampen heeft energieschulden en/of schulden uit nutsvoorzieningen, 42,00 % van deze gezinnen heeft telecomschulden, 41,70 % heeft gezondheidsschulden en 32,07 % van de deze gezinnen heeft huurschulden (bron: Vlaams Centrum Schuldenlast).*

In onze complexe consumptiemaatschappij wordt het welzijn van veel mensen en gezinnen dus geschaad door schuldenproblemen. Ondanks de moeilijke budgettaire toestand waarin ons land en de Europese Unie verkeren, moeten de Europese, federale en Vlaamse beleidsmakers derhalve voldoende aandacht besteden aan deze problematiek. In deze nota reikt het Vlaams Centrum Schuldenlast 10 voorstellen aan die kunnen bijdragen tot een onderbouwd beleid ter bestrijding en preventie van schuldoverlast. Elk voorstel wordt telkens geconcretiseerd in één of meerdere aanbeveling(en).

Bij de opmaak van deze beleidsaanbevelingen deed het VCS beroep op een werkgroep die is samengesteld uit de verschillende stakeholders die te maken krijgen met de schuldthematiek (erkende instellingen voor schuldbemiddeling, armoedeorganisaties, OCMW's en CAW's, de kredietsector, academici, gerechtsdeurwaarders, incassobureaus, consumentenorganisaties, notarissen, een arbeidsrechter en een beslagrechter). De samenstelling van deze werkgroep is overigens decretaal vastgelegd (zie art. 10ter, § 1, 3° van het decreet van 24 juli 1996 "houdende regeling tot erkenning en subsidiëring van de instellingen voor schuldbemiddeling en tot subsidiëring van een Vlaams Centrum Schuldenlast").

Brussel, januari 2014

1. Consumenten moeten empowered en beter beschermd worden

Eén van de oorzaken van schuldoverlast zijn “overbestedingsschulden”. Verleidelijke, maar soms ook agressieve of misleidende reclames en verkoopspijktijken van bepaalde verkopers in diverse sectoren liggen vaak aan de basis hiervan. De bestrijding van zulke pijktijken kan een belangrijk preventief effect hebben.

België beschikt op papier al over een uitgebreid arsenaal aan wet- en regelgeving dat de consument goed wil informeren en beschermen en in de vorige beleidsperiode werden tal van nieuwe beschermingsmaatregelen genomen. Uit de ervaring van de erkende instellingen voor schuldbemiddeling blijkt echter dat deze voorlichting en bescherming vaak dode letter blijven. Niet alleen in de precontractuele fase, maar ook in de contracten zelf en bij de invordering van schulden is winstbejag de belangrijkste drijfveer. De consument wordt niet of onvolledig geïnformeerd door de verkoper over zijn/haar rechten en plichten maar hangt wel vast aan een contract met (zware) financiële verplichtingen. De federale overheid moet daarom meer inspanningen leveren om de consument beter te (laten) informeren en te beschermen, niet alleen op papier maar ook in de praktijk. De krediet- en telecomsector en de ontwikkelingen op het Europese niveau verdienen in dit verband een bijzondere aandacht.

➤ **Empowerment van de consument**

Consumenten moeten ertoe aangezet worden om de rechten die zij hebben actiever in te roepen. Een consument die geen weet heeft van zijn rechten, zal echter geen beroep doen op deze rechten. De ervaring van de erkende instellingen voor schuldbemiddeling en diverse onderzoeken bewijzen dat consumenten onvoldoende op de hoogte zijn van hun rechten. Gedupeerde consumenten zijn ook niet (voldoende) geïnformeerd over de mogelijkheden om een geschil (buitengerechtelijk) te beslechten. Zij blijken vaak ook niet goed op de hoogte te zijn van alle verplichtingen waartoe zij zich geëngageerd hebben. Er moet dus meer geïnvesteerd worden in de voorlichting van consumenten, zeker voor zij die betalingsmoeilijkheden ondervinden. Consumenten moeten beter weten wat hun rechten en plichten zijn en waar ze terecht kunnen bij de eventuele schending van hun rechten.

***Aanbeveling:** informatie over de rechten en plichten van de consument moet meer beschikbaar en bereikbaar worden. De informatie moet gedifferentieerd worden naargelang de verschillende doelgroepen. Mits het voorzien van de nodige middelen kunnen de erkende instellingen voor schuldbemiddeling een belangrijke rol vervullen op het vlak van informatieverschaffing t.a.v. de kwetsbare doelgroepen.*

➤ **Prijsvergelijking stimuleren en actieve advisering op maat**

Consumenten moeten ertoe aangezet worden om te kiezen voor die producten/diensten die, gelet op hun concrete behoeften, het goedkoopst zijn. Prijzen vergelijken is echter niet evident als er een groot aantal (complexe) tariefformules bestaat (energie/telecomsector) of als verschillende producten/diensten in één pakket aangeboden worden (telecomsector). Het opleggen van het gebruik van gestandaardiseerde informatiefiches in de telecomsector is een goede zaak maar volstaat niet.

Aanbevelingen:

- *De overheid moet nog meer inzetten op het faciliteren van prijsvergelijking. Prijsvergelijkingswebsites zoals www.bestetarief.be moeten voortdurend verbeterd, geoptimaliseerd en up-to-date gehouden worden. Erkende instellingen voor*

schuldbemiddeling moeten middelen krijgen om (kwetsbare) burgers hierin wegwijs te maken.

- *Er moet gezorgd worden voor meer prijstransparantie bij de koppelverkoop van telecomproducten en/of -diensten. Consumenten moeten bij dergelijke aanbiedingen ook geïnformeerd worden over de prijzen in geval deze producten/diensten apart worden aangekocht.*
- *Hiernaast moeten verkopers in de energie- en telecomsector onderworpen worden aan een actieve raadgevingsplicht zoals reeds het geval is in de kredietsector (verplichte raadgeving in functie van de behoeften en de financiële mogelijkheden van de consument). Voor inbreuken hierop moet in een afschrikwekkende financiële sanctie voorzien worden.*
- *Naar analogie met het systeem van de basis-bankdienst, moet ook in de telecomsector de mogelijkheid tot het aanschaffen van een basispakket ingevoerd worden.*

➤ **Betere bescherming van de consument in de kredietsector**

Krediet is een onmisbare motor van onze economie maar ook een belangrijke oorzaak van schuldenproblemen. Twee op drie personen in collectieve schuldenregeling staan met minstens één achterstallig krediet geregistreerd in de kredietcentrale van Nationale Bank. Hoewel de regelgeving inzake het consumentenkrediet in 2010 en in 2014 gewijzigd werd, is er nog werk aan de winkel om de consument in de kredietsector beter te beschermen. Zo moet de kredietverlening via bemiddelaars (zoals grootwarenhuizen/elektroketens) beter omkaderd worden. Er moet tevens ingespeeld worden op de nieuwe marketingpraktijken die alsmaar opdringeriger worden. De consument -die absoluut nergens om gevraagd heeft- ontvangt steeds vaker gerichte reclames voor kredieten via de post, in zijn mailbox, op zijn Facebookpagina, op private groepspagina's waarvan hij lid is via Facebook (zoals groepen voor tweedehandsverkoop, rommelmarkten, ...), via SMS op zijn GSM, als reclame op websites die hij/zij bezoekt,... Deze "nieuwe" reclamevormen verdienen een bijzondere aandacht, temeer daar het soms pogingen tot oplichting betreft. Hiernaast moet de mogelijkheid om betalingsfaciliteiten te verkrijgen in geval van een verslechterde financiële toestand, die nu quasi niet meer bij de vrederechters aangevraagd wordt, actiever gepromoot worden.

Aanbevelingen:

- *Er moet een statuut voor de kredietbemiddelaars uitgewerkt worden dat voldoende aandacht besteedt aan de bescherming van de consument en dat voorziet in een minimaal kennisvereiste.*
- *Grootwarenhuizen en elektrozaken mogen in principe enkel nog kredieten verstrekken voor en ten bedrage van de financiering van een concrete aankoop. Kredieten die het bedrag van een dergelijke aankoop overstijgen, kunnen enkel nog mits de consument daar zelf uitdrukkelijk om verzoekt.*
- *De controlediensten moeten een bijzondere aandacht besteden aan de tendens om kredieten meer en meer via internet/e-mail/sociale media aan te bieden.*
- *Personen die ingevolge een verslechterde financiële toestand problemen ondervinden om hun consumentenkrediet te betalen, moeten in de herinneringsbrieven actief gewezen worden op de mogelijkheid die de wet voorziet om (desnoods via de vrederechter) betalingsfaciliteiten te bekomen.*
- *De mogelijkheid om via K.B. het gebruik van een afrekeningsmodel op te leggen (verplicht te hanteren door de kredietverstrekker in geval van wanbetaling) moet*

benut worden. De via dit model aan de consument mee te delen informatie moet duidelijk en zinvol zijn.

➤ **Hypothecaire kredietverstrekking beter reglementeren**

Uit de kredietcentrale van de Nationale Bank blijkt dat meer en meer huiseigenaars problemen ondervinden met de afbetaling van hun hypothecair krediet. Het aantal hypothecaire wanbetalingen houdt gelijke tred met de groei van het aantal toegekende hypothecaire kredieten waardoor de wanbetalingsratio al jarenlang stabiel is.

Aanbevelingen:

- *Het verstrekken van hypothecaire kredieten moet onderworpen worden aan dezelfde verplichtingen op het vlak van informatie en raadgeving als het geval is bij consumentenkredieten. De verplichtingen die in dit verband opgenomen zijn in de Richtlijn Woningkredietovereenkomsten moeten in Belgische wetgeving omgezet worden.*
- *Er moet meer transparantie komen in de gehanteerde tarieven, rekening houdende met de verplichtingen die in de Richtlijn Woningkredietovereenkomsten opgenomen zijn.*
- *Hypothecaire kredietnemers die geconfronteerd worden met een verslechterde financiële situatie of met een stijgende rentevoet moeten de mogelijkheid krijgen om de looptijd van hun krediet te verlengen. In geval van weigering door de kredietverstrekker moet de consument dit verzoek op een laagdrempelige manier aan de vrederechter kunnen voorleggen die geval per geval zal oordelen.*

➤ **Betere controle op de naleving van de bestaande Belgische wet- en regelgeving en consequenter sanctioneren bij inbreuken**

Om te vermijden dat het uitgebreide arsenaal aan wet- en regelgeving dat de consument wil beschermen slechts een papieren bescherming biedt, moet de federale overheid meer investeren in de controle op de naleving van deze wet- en regelgeving. Dit vereist een versterking van de controlediensten op het administratieve niveau (FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie) en gespecialiseerde magistraten op het gerechtelijke niveau (parketten die bevoegd zijn voor de strafrechtelijke vervolging). Deze diensten moeten consequenter (ook ambtshalve) en strenger sanctioneren bij misbruiken en overtredingen.

Aanbeveling: *er is nood aan een betere controle op de naleving van de wet- en regelgeving die consumenten beschermt, o.m. bij verkopen via internet/e-mail/sociale media. Hiervoor is het niet alleen aangewezen dat de controlediensten en de financiële parketten versterkt worden maar ook dat zij consequenter en strenger sanctioneren.*

➤ **Maximale harmonisatie op het Europese niveau mag niet leiden tot het afbouwen van de bescherming van de consument**

Op Europees niveau valt steeds vaker een pleidooi voor “maximale harmonisatie” te horen, en dat zeker op het terrein van de bescherming van de consument. Dit impliceert een volledige gelijkschakeling van de wetgevingen van de verschillende Europese lidstaten, die op geen enkele wijze nog van de geharmoniseerde materie mogen afwijken via eigen bepalingen. België dient er op het Europese niveau voor te ijveren dat de bescherming van de consument er door deze golf van maximale harmonisatie niet op achteruit gaat in vergelijking met bestaande nationale wetgeving die de consument op een betere manier beschermt. Er moet ook meer werk gemaakt worden van de inspraak van Belgische (middenveld)organisaties bij het uitvaardigen van Europese regelgeving.

Aanbevelingen:

- *De federale regering moet er bij de Europese instanties voor ijveren dat de bestaande wetgeving van de lidstaten die de consument het best beschermt de minimumnorm vormt voor de maximale harmonisatie.*

2. Minnelijke invordering mag geen bandwerk zijn

Invorderingspraktijken zijn de laatste jaren professioneler maar ook harder geworden. Er wordt niet alleen steeds meer maar ook sneller beroep gedaan op professionele invorderaars (advocaten, gerechtsdeurwaarders en incassobedrijven) om schulden minnelijk in te vorderen. Ook de concurrentie tussen de verschillende categorieën professionele invorderaars is groter geworden. Het gevolg is dat de Wet Minnelijke Invordering, die de consument wil beschermen tegen wanpraktijken bij minnelijke invorderingen, vaak met de voeten wordt getreden. Vandaar dat een aantal maatregelen zich opdringt:

➤ **Veralgemening controlebevoegdheid inzake de naleving van de Wet Minnelijke Invordering**

Voor inbreuken door incassobedrijven op de Wet Minnelijke Invordering kan de consument terecht bij de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie. Maar voor dergelijke inbreuken door advocaten of gerechtsdeurwaarders kan de consument nergens terecht bij een onafhankelijke klachteninstantie. Er zijn natuurlijk wel de klassieke tuchtinstanties voor advocaten en gerechtsdeurwaarders maar de praktijk toont aan dat dit tuchtrecht niet altijd tot een bevredigende oplossing leidt. Bij een betwisting in de minnelijke fase van de invordering kan dit tot een impasse leiden. De Wet Minnelijke Invordering heeft een coherent en economisch gezond evenwicht ingesteld tussen de belangen van de consument en die van de schuldeiser. Dit evenwicht wordt echter verbroken wanneer advocaten en gerechtsdeurwaarders zich toeleggen op massale invordering van schulden en hierbij straffeloos de bepalingen uit deze wet kunnen schenden.

Aanbeveling: teneinde een doeltreffende en onafhankelijke controle op alle minnelijke invorderaars te garanderen, moet de FOD Economie bevoegd worden voor de controle op de naleving van de Wet Minnelijke Invordering ongeacht de achtergrond van de minnelijke invorderaar (advocaat, gerechtsdeurwaarder of incassobureau).

➤ **Verplichtingen op het vlak van kennis en gemotiveerd beantwoorden van betwistingen**

De Wet Minnelijke Invordering bevat een verbod op onjuiste juridische bedreigingen en op het belagen van de consument die de schuld gemotiveerd betwist. In de praktijk blijken minnelijke invorderaars maar al te vaak antwoorden te formuleren die juridisch onjuist zijn, die naast de kwestie zijn of die slechts standaardformuleringen bevatten. Dit gebeurt ook wanneer een erkende instelling voor schuldbemiddeling een betwisting opwerpt en/of stavingsstukken opvraagt, waarbij de minnelijke invorderaar soms “achter de rug” van deze instelling om toch nog druk zet op de schuldenaar om snel te betalen.

Aanbevelingen:

- *Alle personen die professioneel aan minnelijke invordering doen moeten een voldoende kennis kunnen waarborgen opdat zij gemotiveerde betwistingen met kennis van zaken kunnen beantwoorden.*

- *De verboden in de Wet Minnelijke Invordering moeten aangevuld worden met, enerzijds, de verplichting om gemotiveerde betwistingen inhoudelijk en adequaat te beantwoorden en, anderzijds, de verplichting om kosteloos de gevraagde bewijsstukken te overhandigen waaruit blijkt dat de gevorderde bedragen gegrond zijn.*
- *Wanneer een erkende instelling voor schuldbemiddeling namens de (vermeende) schuldenaar een betwisting opwerpt, moet het voor de minnelijke invorderaar verboden worden om nog verdere invorderingsstappen te zetten zolang er geen gemotiveerd antwoord op de betwisting werd bezorgd. Er kan in dit verband verwezen worden naar de Richtlijn 2013/001 van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders van België die in dit verband reeds het volgende stipuleert: "Bij uitbreiding zal de gerechtsdeurwaarder de pogingen tot minnelijke invordering staken, wanneer hij akte ontvangt van protest van de schuldvordering door of voor de consument".*

➤ **Een redelijke vergoeding voor de minnelijke invordering**

De medewerkers van de erkende instellingen voor schuldbemiddeling hebben vaak betwistingen met minnelijke invorderaars voor wat betreft de vergoeding die aangerekend wordt voor de minnelijke invordering. Uiteraard moet hier een vergoeding tegenover staan, maar dit moet een redelijk bedrag zijn.

Aanbeveling: er moeten duidelijke regels vastgelegd worden voor wat betreft de kostprijs van de minnelijke invordering die aan de consument aangerekend mag worden. Een belangrijk principe in dit verband is dat een hoger in te vorderen bedrag niet tot meerwerk leidt en dus geen hogere vergoeding rechtvaardigt.

3. Gerechtelijke invordering moet plaatsvinden op een humane, kostenbesparende en tegensprekelijke manier en enkel als het niet anders kan

Een efficiënt invorderings- en beslagrecht is uiteraard noodzakelijk. Maar er moet wel voor gezorgd worden dat gerechtelijke invorderingen op een humane, kostenbesparende en tegensprekelijke manier plaatsvinden, dat ons beslagrecht voldoende actueel is en tevens voldoende oog heeft voor de menselijke waardigheid. Daarom kan er gewezen worden op volgende behoeften:

➤ **Doorbreken van de spiraal van schuldoverlast die soms ontstaat doordat afbetalingen eerst op de (gerechts)kosten en de interesten worden toegerekend en pas nadien op de hoofdsom**

Personen met financiële problemen betalen vaak hun openstaande schuld(en) gespreid terug. Schuldeisers/schuldinvorderaars rekenen hiervoor meestal interesten en/of (gerechts)kosten aan. De afbetalingen worden dan in eerste instantie toegerekend op de (gerechts)kosten en de lopende interesten. Wanneer de schuldenaar slechts beperkte bedragen kan afbetalen heeft dit tot gevolg dat het openstaande bedrag van de hoofdsom niet of slechts heel langzaam afgebouwd wordt. De trage afbouw (of het gebrek aan afbouw) van de openstaande hoofdsom heeft dan weer tot gevolg dat de interesten steeds weer op het initieel verschuldigde (of heel langzaam dalende) bedrag berekend worden. Dit kan leiden tot een schuldschroef waar men niet meer uit geraakt. Art. 1254 B.W. voorziet nu dat betalingen pas toegerekend kunnen worden

op de hoofdsom nadat deze toegerekend werden op de interesten. Enkel mits toestemming van de schuldeiser kan dit omgekeerd worden. De rechter zou ook over de mogelijkheid moeten beschikken om de wijze van toerekening om te keren, als vorm van betalingsfaciliteiten die hij kan verlenen. De aflossingen worden dan eerst op de hoofdsommen aangerekend en pas nadien op de (gerechts)kosten en interesten. De aangroei van interesten wordt zo elke keer kleiner omdat de hoofdsom, waarop de interesten worden berekend, kleiner wordt. Dit is overigens al het geldende principe bij consumentenkredieten die opeisbaar zijn gesteld, dankzij een bepaling in de Wet Consumentenkrediet. Het aanrekenen van kosten voor invordering kan hiermee ook beperkt worden.

Aanbeveling: om de spiraal van schuldoverlast te doorbreken moet de mogelijkheid voor de rechter om betalingsfaciliteiten toe te kennen onder de vorm van “gematigd uitstel van betaling” (zie art. 1244 Burgerlijk Wetboek) uitgebreid worden met de mogelijkheid om deze betalingsfaciliteiten toe te kennen onder de vorm van een omkering van de toerekening van betalingen in die zin dat alle aflossingen betaald door de schuldenaar eerst op de hoofdsommen toegerekend worden en pas nadien op de (gerechts)kosten en de interesten.

➤ **Standaard rechtsplegingsvergoeding voor standaardinvorderingen**

Niet-betaalde facturen worden soms snel gerechtelijk ingevorderd. De intellectuele arbeid die hierbij komt kijken is vaak heel beperkt: tenzij er een betwisting wordt opgeworpen, worden standaarddocumenten gebruikt die vooral administratief werk vereisen. Het is dan ook niet logisch dat men voor dit soort “standaardinvorderingen” de gewone rechtsplegingsvergoeding kan ontvangen. Dit kan voor sommige invorderaars trouwens een stimulans vormen om meer facturen voor de rechtbank te brengen, hetgeen onze overbevraagde rechtbanken nog meer belast. Er moet dan ook voor gezorgd worden dat de toegekende kosten voor een gerechtelijke invordering steeds in verhouding staan tot de reële kosten van de invordering.

Aanbeveling: voor de invordering van niet-betaalde facturen ten aanzien van consumenten moet voorzien worden in een specifieke, lage rechtsplegingsvergoeding die rekening houdt met het feit dat dit weinig intellectuele arbeid van de advocaat vergt. De rechter kan een marge krijgen om tot een maximumgrens een hogere vergoeding toe te kennen, indien de concrete omstandigheden dit zouden rechtvaardigen.

➤ **Vereenvoudiging en actualisering van de tarieven van gerechtsdeurwaarders**

De tarieven die gerechtsdeurwaarders bij een gerechtelijke invordering moeten hanteren, zijn momenteel geregeld door een Koninklijk Besluit dat bijna 40 jaar oud is (K.B. van 30 november 1976 “tot vaststelling van het tarief voor akten van gerechtsdeurwaarders in burgerlijke en handelszaken en van het tarief van sommige toelagen”). Het bevat een veelvoud aan rechten, bedragen en terminologieën waar een doorsnee persoon niet of amper wijzer van wordt. Bovendien dateren de toegekende rechten uit een periode waarin de gerechtsdeurwaarder veel minder technische/elektronische hulpmiddelen had om zijn/haar werk te vergemakkelijken. Een modernisering en vereenvoudiging van dit tariefstelsel dringt zich dus op. Hierbij dient rekening gehouden te worden met het feit dat de prestaties die de gerechtsdeurwaarder levert bij de invordering van schulden op zich niet wijzigen naargelang de hoogte van het ingevorderde bedrag. De Kamer van Volksvertegenwoordigers keurde in oktober 2013 een wetsontwerp goed waarin aan de Koning de bevoegdheid wordt gegeven om het tarief vast te stellen van alle akten en ambtelijke taken van de gerechtsdeurwaarders, dit kan de wettelijke grondslag vormen om de

tarieven van gerechtsdeurwaarders te moderniseren en vereenvoudigen. Alhoewel in deze wet voorzien is dat ook de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders minimumtarieven kan opleggen, is het niet aangewezen om dit aan deze kamer over te laten.

***Aanbeveling:** de tarieven die gerechtsdeurwaarders bij een gerechtelijke schuldvordering mogen eisen van de schuldenaar moeten door de overheid zelf vastgelegd worden, niet door de betrokken beroepsgroep. Bij de uitvaardiging van nieuwe tarieven moeten vereenvoudiging en kostenbesparing voorop staan, evenals een duidelijke communicatie naar de schuldenaar toe (zie in dit verband bv. het Wetsvoorstel “tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de informatie over de kosten van de gerechtsdeurwaarder”, Wetgevingsstuk nr. 5-918/1). Een belangrijk uitgangspunt in dit verband moet zijn dat overbodige kosten, o.m. rekening houdende met de actuele hulpmiddelen waarop een gerechtsdeurwaarder op heden beroep kan doen, vermeden moeten worden.*

➤ **Invorderingsbeleid overheden/overheidsbedrijven/non-profitorganisaties moet socialer**

De laatste jaren ontstond er een tendens waarbij diverse overheden, overheidsbedrijven en non-profitorganisaties (De Lijn, Vlaamse zorgverzekering, NMBS, scholen, ziekenhuizen,...) de invordering van facturen en boetes steeds vaker en sneller uitbesteden aan incassobureaus en/of gerechtsdeurwaarders. Opvallend hierbij is dat men soms de handen volledig van het invorderingsproces aftrekt: dit wordt volledig overgelaten aan de externe, professionele invorderaar die hoe dan ook een commerciële speler is. Alhoewel deze overheden/overheidsbedrijven/non-profitorganisaties uiteraard ook recht hebben op betaling, zouden zij nochtans het goede voorbeeld moeten geven en dus niet (gemakshalve) kiezen voor de snelle/volledige uitbesteding van hun invorderingen met alle stress en kosten vandien voor de getroffen burger.

***Aanbeveling:** overheden/overheidsbedrijven/non-profitorganisaties moeten bij de invordering van facturen/boetes socialer zijn en het goede voorbeeld geven. Een standaard doorverwijzing naar een externe, professionele invorderaar moet de uitzondering zijn, die vooral gehanteerd wordt voor kwaadwillige wanbetalers. In het kader van hun voorbeeldfunctie moeten alternatieve invorderingsmogelijkheden, zoals de gratis procedure “minnelijke schikking” actiever benut worden.*

➤ **Verbetering van de rechtspositie van de klager in de tuchtprocedure tegen een gerechtsdeurwaarder**

De wanpraktijken die sommige gerechtsdeurwaarders begaan, o.m. bij de invordering van schulden, blijven tot op heden maar al te vaak onbestraft. Dit ligt o.m. aan het feit dat het tuchtrechtelijk toezicht op gerechtsdeurwaarders uitgeoefend wordt door de raad van de arrondissementskamer van gerechtsdeurwaarders waaronder de betreffende gerechtsdeurwaarder ressorteert. Anders gezegd: de gerechtsdeurwaarder wordt uitsluitend door zijn ambtsgenoten uit zijn arrondissement beoordeeld, met alle problemen op het vlak van gebrek aan partijdigheid vandien. De Kamer van Volksvertegenwoordigers keurde in oktober 2013 echter een wetsontwerp goed waarin het statuut van gerechtsdeurwaarders wordt gewijzigd, met o.m. een nieuwe tuchtprocedure (Wetsontwerp tot wijziging van het statuut van de gerechtsdeurwaarders, nr. 53K2937). Op zich bevat dit nieuw statuut een aantal positieve elementen. Zo wordt de tuchtrechtspraak voor de gerechtsdeurwaarders uit de arrondissementele sfeer gehaald en op het niveau van het Hof van Beroep getild, zodat ze niet meer berecht moeten worden door collega's uit hetzelfde arrondissement. Bovendien wordt de tuchtcommissie geobjectiveerd door externen te betrekken. Een ander positief punt is dat er

nieuwe sanctiemogelijkheden voorzien zijn, o.m. geldboetes. Helaas is de positie van de klager (de gedupeerde schuldenaar) binnen deze nieuwe tuchtprocedure bijzonder zwak.

Aanbeveling: *de klager (gedupeerde schuldenaar) moet een volwaardige rechtspositie krijgen in het kader van een tuchtprocedure tegen een gerechtsdeurwaarder:*

- *De klager moet op eigen initiatief de klacht aanhangig kunnen maken bij de gemengde tuchtcommissie, ook al vindt de raad van de arrondissementskamer van gerechtsdeurwaarders dit niet nodig.*
- *De klager moet een kopie ontvangen van de oproeping van de zaak en uitgenodigd worden voor de oproepingszitting.*
- *De klager moet ook spontaan uitgenodigd worden om naar de behandeling van de zaak te komen en daar, indien gewenst, zijn standpunt toe te lichten.*
- *De klager moet ook over de mogelijkheid beschikken om te vorderen dat getuigen opgeroepen worden en om stukken neer te leggen.*
- *De klager moet spontaan een kopie ontvangen van de beslissing van de gemengde tuchtcommissie.*
- *Het moet ook voor de klager mogelijk zijn om beroep aan te tekenen tegen de beslissing van de gemengde tuchtcommissie.*
- *Er moeten garanties zijn dat de klager binnen een redelijke termijn een uitspraak mag verwachten door maximumtermijnen voor de verschillende procedurele stappen in de wet in te schrijven (bv. maximumtermijn waarbinnen de zaak voor de tuchtcommissie gebracht moet worden; maximumtermijn voor de zitting van de debatten).*
- *Teneinde te vermijden dat de tuchtcommissie geen beslissing kan nemen doordat er 4 leden zijn die beslissen bij volstrekt meerderheid, is het aangewezen dat in de tuchtcommissie 5 leden zetelen waaronder 2 gerechtsdeurwaarders, één magistraat en 2 externe experts.*
- *De procedure voor nutteloze kosten, waarbij er een doorverwijzing naar de beslagrechter plaatsvindt, moet beter geregeld worden (o.m. verduidelijking van het begrip "nutteloze kosten", o.m. op het vlak van genoegdoening t.a.v. de klager bv. door de mogelijkheid van een bevel tot staken en/of de mogelijke toekenning van een schadevergoeding). Bovendien moet deze doorverwijzing uitgebreid worden naar alle vormen van (rechts)misbruik/wanpraktijken waarbij de klager schade geleden heeft.*
- *De klager moet over de mogelijkheid beschikken om aan de tuchtcommissie voor te stellen om, indien hij van oordeel is dat een klacht een hogere tuchtstraf verantwoordt, de zaak aanhangig te maken bij de rechtbank van eerste aanleg. Ook in een dergelijke procedure voor de rechtbank van eerste aanleg moet de klager een volwaardige partij zijn (die geïnformeerd wordt over de verschillende stappen, die gehoord wordt, die de beslissing ontvangt, die beroep kan aantekenen).*

- *Wanneer er een procedure met het oog op een preventieve schorsing wordt opgestart, moet de klager eveneens een volwaardige partij zijn (die geïnformeerd wordt over de verschillende stappen, die gehoord wordt, die de beslissing ontvangt, die beroep kan aantekenen).*

➤ **Geen betalingsbevel in de relatie tussen consumenten en verkopers**

De laatste jaren horen we regelmatig de roep om de invoering van het betalingsbevel in de relatie tussen consumenten en verkopers. In sommige Europese landen is er een tendens om dit betalingsbevel actief te gebruiken en in ons land besteden sommige schuldeisers hun schuldvorderingen uit naar het buitenland teneinde aldaar het betalingsbevel te kunnen hanteren. Het gaat hier om een procedure op eenzijdig verzoekschrift: de schuldeiser wendt zich tot de rechter, die een bevel tot betalen aflevert zonder dat hij de schuldenaar uitnodigt om zich te verdedigen. Wanneer de schuldenaar een dergelijk “betalingsbevel” in zijn bus krijgt, heeft hij (in zoverre hij het betalingsbevel betwist) 30 dagen de tijd om het aan te vechten. Na 30 dagen wordt het betalingsbevel definitief en kan de gerechtsdeurwaarder deze schuld desnoods via beslag invorderen. Dit “betalingsbevel” impliceert dus een aanzienlijke aantasting van de rechten van verdediging van de schuldenaar. Bovendien druist dit in tegen het idee dat procedures voor een rechter tegensprekelijk zijn en gebaseerd zijn op een contradictoir debat. Daarnaast zijn er nog een aantal andere belangrijke redenen om het betalingsbevel niet in te voeren, o.m.:

- België is door de Europese regelgeving op geen enkele wijze verplicht om de betalingsbevelprocedure voor binnenlandse aangelegenheden in te voeren.
- Er zijn geen garanties noch voldoende rechtsbescherming om te garanderen dat de procedure enkel zal aangewend worden voor *onbetwiste* schuldvorderingen.
- Het biedt geen oplossing voor schuldeisers t.a.v. onvermogende personen. Bovendien zullen onvermogende schuldenaars nog sneller en nog dieper in een financiële put geduwd worden.
- Het zorgt voor een onwenselijke vervaging tussen de begrippen minnelijke invordering en gerechtelijke invordering.
- Er is onvoldoende maatschappelijke verantwoording om op deze wijze massaal het recht op verdediging van burgers in te perken.
- Het kan een beeld creëren van een niet-onafhankelijk en niet-onpartijdig justitieapparaat dat als een incassobureau ten dienste van schuldeisers staat.

***Aanbeveling:** de nieuwe federale regering mag het betalingsbevel bij binnenlandse invorderingen niet invoeren voor schulden waarbij de schuldenaar een consument is. De bestaande bescherming die voorzien is in de procedure van summiere rechtspleging om een bevel tot betaling te bekomen mag evenmin afgebouwd worden door niet langer een geschrift uitgaande van de schuldenaar te vereisen.*

➤ **De lijst van de niet voor beslag vatbare goederen actualiseren**

Artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek bevat een lijst van goederen die niet in beslag genomen kunnen worden. De bedoeling van die lijst is om een evenwicht te vinden tussen de betaling van schulden voor de schuldeiser en een zeker menswaardig bestaan voor de schuldenaar. Helaas is deze lijst niet aangepast aan de 21ste eeuw: de lijst vermeldt zaken zoals “een koe, of twaalf schapen of geiten...”, maar er ontbreken verschillende goederen die in onze huidige samenleving vrijwel als onmisbaar worden beschouwd en waarvan de verkoop trouwens heel weinig opbrengt. Een aanpassing van de lijst van artikel 1408 Gerechtelijk Wetboek dringt zich dus op.

Aanbeveling: de lijst van niet voor beslag vatbare goederen uit art. 1408 Gerechtelijk Wetboek moet geactualiseerd worden. Er moet hierbij rekening gehouden worden met de actuele noden van het hele gezin. Zie in dit verband bv. het Wetsvoorstel “tot wijziging van artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de niet voor beslag vatbare goederen” (Wetgevingsstuk nr. 5-914/1) waarin wordt voorgesteld om de lijst van onbeslagbare goederen uit te breiden met een radiotoestel, een televisietoestel, een telefoon, een computer, een printer en alle benodigdheden voor een internetverbinding.

➤ **Helder taalgebruik**

Het gebruik van complexe, juridisch-technische terminologie heeft tot gevolg dat zelfs professionele medewerkers van instellingen voor schuldbemiddeling niet altijd begrijpen wat er te lezen staat in een gerechtelijke akte. Voor de schuldenaar zelf zijn dergelijke akten vaak totaal onbegrijpelijk. Zo wordt bij de gerechtelijke invordering van schulden de afrekening van de kosten zeer cryptisch “omschreven” aan de hand van afkortingen waarvan de betekenis de consument ontgaat.

Aanbeveling: er moet werk gemaakt worden van een helder taalgebruik in akten. Dit geldt zowel voor akten die van de rechtbanken uitgaan (oproepingen, vonnissen...) als voor akten die door gerechtsdeurwaarders worden opgemaakt (dagvaardingen, processen-verbaal van beslaglegging...).

4. De erkende instellingen voor schuldbemiddeling moeten versterkt worden in hun werking

De erkende instellingen voor schuldbemiddeling in Vlaanderen boden in 2013 in totaal aan 65.894 gezinnen budget- en/of schuldhelpverlening aan. Zij moeten op twee vlakken versterkt worden:

➤ **Volwaardige financiering**

Zeker in deze tijden van budgettaire krapte beschikken de erkende instellingen voor schuldbemiddeling niet over de mogelijkheid om hun capaciteit uit te breiden. Vanuit de Vlaamse overheid werden weliswaar middelen voorzien om samenwerkingsverbanden tussen erkende instellingen voor schuldbemiddeling te financieren, maar het betreft slechts beperkte middelen die vooral ingezet worden om aan schuldpreventie en netwerking te doen. De uitbreiding van het aanbod aan budget- en schuldhelpverlening (individuele helpverlening) is niet mogelijk met deze Vlaamse middelen. De OCMW's ontvangen weliswaar middelen uit het federaal Energiefonds, maar deze zijn specifiek bedoeld om cliënten met energieschulden te begeleiden. Een uitbreiding van het aanbod aan budget- en schuldhelpverlening dringt zich nochtans op omwille van diverse redenen. Zo moet ook aan nieuwe hulpvragen in de toekomst een antwoord geboden kunnen worden. Hiernaast vereist het empowerend werken dat er intensiever gewerkt wordt met cliënten en deze tijd ontbreekt op heden maar al te vaak. Tot slot is er ook het toenemend aantal personen/gezinnen in collectieve schuldenregeling, dat soms ook nood heeft aan begeleiding bij het beheren van het budget. Personen/gezinnen in collectieve schuldenregeling hebben veelal een advocaat als schuldbemiddelaar en een dergelijke schuldbemiddelaar heeft geen helpverlenende taak. Wanneer zij nood hebben aan begeleiding bij het beheren van hun budget, moet een externe instantie dit dus opnemen. In de praktijk heeft de capaciteit van de erkende instellingen voor schuldbemiddeling in Vlaanderen (OCMW's en CAW's) echter geen gelijkaardige groei gekend als het aantal dossiers collectieve schuldenregeling. Bij gebreke aan ondersteuning

riskeren kwetsbare personen/gezinnen in collectieve schuldenregeling echter al gauw een nieuwe schuldenberg op te bouwen.

Aanbevelingen:

- *De Vlaamse overheid moet blijvend voorzien in de subsidiëring van de samenwerkingsverbanden tussen de erkende instellingen voor schuldbemiddeling in Vlaanderen.*
- *De Vlaamse overheid dient hiernaast ook middelen te voorzien teneinde het aanbod aan budget- en schuldhulpverlening (individuele hulpverlening) te kunnen verhogen en de erkende instellingen voor schuldbemiddeling toe te laten om een toenemende vraag in de toekomst het hoofd te bieden, om cliënten intensiever te begeleiden en om meer in te zetten op de begeleiding van kwetsbare personen/gezinnen in collectieve schuldenregeling bij een advocaat-schuldbemiddelaar.*

➤ **De mogelijkheid om een afkoelingsperiode aan te vragen**

De erkende instellingen voor schuldbemiddeling vervullen een belangrijke maatschappelijke rol. Daarom moeten ze over voldoende slagkracht beschikken om hun werk naar behoren te kunnen uitvoeren. Momenteel is echter enkel voorzien aan welke voorwaarden deze instellingen moeten voldoen om erkend te kunnen worden. Aan een tussenkomst van een erkende instelling is echter geen enkel wettelijk gevolg verbonden, in tegenstelling tot bv. de tussenkomst van de Ombudsdienst voor Telecommunicatie. Zo is er niet voorzien dat de schuldeisers met wie zij onderhandelen hun pogingen tot invordering gedurende een bepaalde periode moeten staken. Sommige schuldeisers/schuldinvorderaars negeren dan ook gewoon de tussenkomst van een erkende instelling voor schuldbemiddeling. En het kan nog erger: sommigen intensifiëren hun pogingen tot invordering van zodra zij vernemen dat de schuldenaar geconfronteerd wordt met nog andere schuldeisers. De erkende instelling voor schuldbemiddeling, die in het minnelijk traject probeert te onderhandelen met verschillende schuldeisers teneinde een oplossing te zoeken voor het globale schuldenprobleem, ziet zo geen andere oplossing meer dan het opstarten van een gerechtelijke procedure collectieve schuldenregeling. Deze procedure collectieve schuldenregeling heeft immers wel de verplichte schorsing van de uitvoeringsmaatregelen tot gevolg. Maar eigenlijk zou deze procedure voorbehouden moeten blijven voor de zwaarste situaties van schuldoverlast. Zoals reeds in Nederland voorzien is, moet derhalve ook in Vlaanderen de mogelijkheid tot het aanvragen van een “afkoelingsperiode” ingevoerd worden.

Aanbeveling:

- *De erkende instellingen voor schuldbemiddeling moeten de mogelijkheid krijgen om aan de rechter een “afkoelingsperiode” te vragen gedurende dewelke elke mogelijkheid van de schuldeisers tot verhaal op de inkomsten/goederen van de schuldenaar en tot opeising van goederen die zich in de macht van de schuldenaar bevinden niet kan worden uitgeoefend, voor een periode van maximaal zes maanden. Een dergelijke afkoelingsperiode kan enkel aangevraagd worden indien dit noodzakelijk is in het kader van de schuldhulpverlening en hier kunnen voorwaarden aan verbonden worden. De toekenning van de afkoelingsperiode door de rechtbank houdt voor de schuldenaar in elk geval het verbod in om het onderpand voor de schuldeisers te verkleinen.*

5. Geschillen tussen consumenten-schuldenaars en schuldeisers moeten op een snelle, efficiënte en goedkope manier beslecht kunnen worden

Wanneer er een betwisting over een schuldvordering ontstaat, hebben noch de consument, noch de verkoper, noch de samenleving baat bij de snelle opstart van een gerechtelijke procedure. Die procedure kan lang duren en kan veel kosten met zich meebrengen, niet alleen voor betrokken partijen maar ook voor de samenleving (overbelasting rechtbanken). Consumenten-schuldenaars, die op papier goed beschermd zijn, zijn dan ook niet snel geneigd om hun rechten voor een rechtbank op te eisen. In verschillende sectoren bestaan er wel al ombudsdiensten en geschillencommissies. Er bestaat ook een algemene Bemiddelingswet. Probleem is dat het bestaan van ombudsdiensten en de Bemiddelingswet niet altijd even goed gekend is. Bovendien duurt het soms (te) lang vooraleer een ombudsdienst tot een uitspraak komt en dergelijke uitspraken zijn bovendien vaak niet dwingend van aard. Er is dus nood aan een meer efficiënte procedure om geschillen tussen consumenten-schuldenaars en schuldeisers op een snelle, efficiënte en goedkope manier te beslechten. In dit verband heeft het Europees Parlement in 2013 twee richtlijnen rond "Alternative Dispute Resolution" en rond "Online Dispute Resolution" goedgekeurd.

Aanbevelingen:

- *De richtlijnen inzake "Alternative Dispute Resolution" en inzake "Online Dispute Resolution" moeten in Belgische wetgeving omgezet worden teneinde betwistingen tussen consumenten-schuldenaars en schuldeisers op een snelle, efficiënte en goedkope manier te kunnen beslechten zonder de rechtbanken hiermee te belasten.*
- *De bevoegde instanties moeten voldoende middelen krijgen om de geschillen tijdig en op een deskundige en onpartijdige manier te kunnen beslechten.*
- *Consumenten-schuldenaars moeten goed geïnformeerd worden over deze mogelijkheid.*

6. De procedure collectieve schuldenregeling moet geëvalueerd en geoptimaliseerd worden

De wet collectieve schuldenregeling werd de voorbije jaren verschillende keren gewijzigd, o.m. met als doelstelling om een voldoende leefgeld te garanderen voor de schuldenaar (en diens gezin) en om ervoor te zorgen dat de schuldenaar goed geïnformeerd is over de stand van zaken van de procedure. Er werden o.m. nieuwe regels inzake het minimale leefgeld ingevoerd en het principe van de verplichte opleiding voor advocaten-schuldbemiddelaars (en andere juridische beroepen) werd in de wet ingeschreven (nog uit te voeren). De vraag is hoe de nieuwe regels inzake het minimale leefgeld op het terrein toegepast zullen worden en wat eventuele onbedoelde neveneffecten hiervan zijn. Hiernaast moet er tegemoet gekomen worden aan de kritiek dat het wettelijk kader nu op een aantal punten te strak geregeld is. Een aantal juridische onzekerheden dat tot op heden nog niet in de wet geregeld is, moet tevens uitgeklaard worden. Tot slot is het essentieel dat de arbeidsrechtbanken voldoende middelen ontvangen om het hoofd te bieden aan toenemend aantal dossiers collectieve schuldenregeling en dat de arbeidsrechters de mogelijkheid krijgen om aangepaste opleidingen te volgen.

Aanbevelingen:

- *De effecten van de nieuwe regels inzake het minimale leefgeld moeten bij alle relevante actoren bevroegd en geëvalueerd worden in functie van vragen zoals: bemoeilijken deze regels het bewerkstelligen van een minnelijke aanzuiveringsregeling? Wordt de menselijke waardigheid hierdoor beter gegarandeerd? Zijn er gevallen waarin deze minima eigenlijk te hoog liggen? Hoe wordt de controletaak in hoofd van de rechter in de praktijk opgenomen?*
- *De Vlaamse overheid moet de nodige regelgeving uitvaardigen teneinde uitvoering te geven aan de verplichte opleiding voor advocaten-schuldbemiddelaars (en andere juridische beroepen).*
- *Het wettelijk kader voor de behandeling van dossiers collectieve schuldenregeling is op een aantal punten te strak geregeld en moet bijgevolg aangepast worden (o.m. de maximale termijn om een minnelijke aanzuiveringsregeling te bewerkstelligen; de maximumduur van een minnelijke aanzuiveringsregeling). Op een aantal punten dient de rechter de bevoegdheid te krijgen om meer maatwerk te bieden (alternatieve sanctiemogelijkheden naast de herroeping; mogelijkheid om de wachttermijn na herroeping te differentiëren).*
- *In het kader van de rechtszekerheid en de rechtsgelijkheid moet een aantal technische mankementen, onvolledigheden in de wet, alsook een aantal kwesties dat uiteenlopend geïnterpreteerd wordt, gebundeld worden en via een wetgevend ingrijpen weggewerkt worden (o.m. het lot van de verschillende soorten nieuwe schulden, het lot van de vergeten schuldeisers, de procedurele aspecten van een totale kwijtschelding zonder aanzuiveringsregeling, de rol van de schuldbemiddelaar bij het controleren van de aangiften van schuldvordering, het K.B. inzake de vergoedingsregels van de schuldbemiddelaar,...).*
- *Voor de behandeling van dossiers collectieve schuldenregeling dient er geïnvesteerd te worden in voldoende personeel bij de arbeidsrechtbanken (vooral ondersteunend personeel) en in een aangepast aanbod aan niet-juridische opleidingen voor de arbeidsrechters.*

7. Falen bij het ondernemen mag geen levenslange financiële strop tot gevolg hebben

Het opstarten en draaiende houden van een zelfstandige zaak gaat gepaard met (grote) financiële risico's voor de ondernemer en zijn gezin. Dit zijn geen louter theoretische risico's: het grote aantal faillissementen van de laatste jaren en het "succes" van de Wet Continuïteit Ondernemingen zijn hier duidelijke bewijzen van. Ook de erkende instellingen voor schuldbemiddeling worden soms geconfronteerd met (ex-)ondernemers met schuldenproblemen (en/of hun gezins/familieleden), waarbij opvalt dat de drempel om hulp te zoeken heel hoog is. Hiernaast valt het ook op dat de gezins- of familieleden vaak mee de gevolgen ondergaan van het faillissement van de zaak, bv. omdat de ondernemer zelf of het gezins/familie lid zich persoonlijk borg gesteld heeft voor een schuld en bijgevolg aangesproken wordt voor betaling. De indiening van een aanvraag tot bevrijding van de verbintenissen die de borgstelling tot gevolg heeft, kan nu immers enkel indien de borgstelling kosteloos (in de zin van: economisch belangeloos) heeft plaatsgevonden. Slechts als aan deze bijzonder strikte voorwaarde voldaan is, kan de rechter op heden onderzoeken of de verbintenissen van de borgsteller wel of niet in verhouding zijn met zijn inkomsten en patrimonium. Het antwoord

op deze vraag is determinerend om een gehele dan wel gedeeltelijke bevrijding te kunnen toestaan. Het is aangewezen om in de wet te verduidelijken dat de rechter zich in alle gevallen waarin er geen specifieke tegenprestatie ontvangen werd in ruil voor de borgstelling kan uitspreken over de vraag of de verbintenissen van de borgsteller wel of niet in verhouding zijn met zijn inkomsten en patrimonium.

Aanbevelingen:

- *Om (ex-)ondernemers in financiële moeilijkheden aan te zetten om tijdig de nodige hulpverlening op te zoeken, is er nood aan sensibiliseringscampagnes die de vooroordelen over deze doelgroep helpen wegwerken.*
- *In de Faillissementswet moet het begrip “kosteloos” verduidelijkt worden in die zin dat borgstellers (bv. de zelfstandige zelf, een gezinslid, een familielid) een aanvraag tot bevrijding kunnen indienen voor zover zij geen specifieke tegenprestatie ontvingen in ruil voor de borgstelling. De beoordeling door de rechter of de verbintenissen van de borgsteller wel of niet in verhouding zijn met zijn inkomsten en patrimonium, teneinde al dan niet een (gehele of gedeeltelijke) bevrijding toe te staan, blijft in elk geval behouden.*
- *Teneinde erkende organisaties die zelfstandigen met financiële problemen ondersteunen toe te laten om deze doelgroep sneller te detecteren (en dus sneller te begeleiden), is er nood aan de uitvoeringsbesluiten die hen toelaten om samen te werken met de kamers van handelonderzoek.*

8. Jongeren moeten leren omgaan met geld opdat zij oud kunnen worden zonder schuldenproblemen

Teneinde schuldenproblemen op latere leeftijd te (helpen) vermijden, is het essentieel dat kinderen/jongeren leren omgaan met geld en dat dit thema van jongs af aan bespreekbaar is. Vermits deze doelgroep (nog) niet in hulpverlening zit, moeten andere kanalen hiervoor aangewend worden. Het onderwijs kan in dit verband een rol opnemen, evenals de gezins- en opvoedingsondersteuning.

Aanbevelingen:

- *Bij de hervorming van de vakoverschrijdende eindtermen in het secundair onderwijs moet het belang van een goede financiële educatie voldoende aandacht krijgen.*
- *Scholen moeten (financieel) aangemoedigd worden om actief aan de slag te gaan met het thema “jongeren en geld”.*
- *Het thema “jongeren en geld” moet actief opgenomen worden binnen de gezins- en opvoedingsondersteuning. Hiertoe moet aangepast educatief materiaal ontwikkeld en ter beschikking gesteld worden.*

9. Schuldenproblemen moeten voorkomen worden eerder dan dat schuldenoverlast genezen moet worden

Teneinde schuldenproblemen te vermijden zijn uiteraard een aantal “algemene” maatregelen nodig, zoals bv. het optrekken van de uitkeringen en minimumlonen tot de armoedegrens en het beschermen van de koopkracht van consumenten.

Hiernaast is het ook noodzakelijk dat schuldpreventie als specifiek thema voldoende aandacht krijgt. Op heden blijkt helaas dat het Fonds ter bestrijding van de overmatige schuldenlast, dat wettelijk gezien een opdracht heeft op het vlak van de financiering van informatie- en sensibiliseringscampagnes inzake schuldenoverlast, in de praktijk niet actief is rond schuldpreventie. Op federaal niveau is de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten (FSMA) wel actief rond het thema “financiële educatie”, dat sterke raakvlakken vertoont met het thema schuldpreventie. Een goede afstemming met het Vlaams beleid rond schuldpreventie is dan ook aangewezen.

Hiernaast moet de brede bevolking actiever gesensibiliseerd worden teneinde een gezond klimaat rond het omgaan met geld te creëren. Sectoren die actief zijn met kwetsbare groepen (bv. zelfstandig wonen, psychiatrische begeleiding) moeten ook investeren in schuldpreventie, naast hun focus op het kernprobleem.

Aanbevelingen:

- *Er moeten voldoende middelen vrijgemaakt worden voor een goed onderbouwde sensibiliseringscampagne naar de brede bevolking toe. De doelstelling van deze campagne is drieërlei: het doorbreken van taboes die met geld en schulden te maken hebben; een mentaliteitsverandering teweeg te brengen in het kader van overkreditering en overbesteding; de drempel naar de budget- en schuldhulpverlening verlagen.*
- *De inspanningen die, enerzijds, de federale overheid en federale instanties leveren in het kader van de financiële educatie van consumenten en, anderzijds, de Vlaamse overheid levert in het kader van schuldpreventie, moeten wederzijds op elkaar afgestemd worden.*
- *Sectoren die actief zijn met kwetsbare groepen (bv. begeleid zelfstandig wonen, psychiatrische begeleiding) moeten een actief beleid voeren rond schuldpreventie. Zo moeten de hulpverleners die op het terrein effectief instaan voor de training en begeleiding van kwetsbare groepen de aangepaste informatie en omkadering krijgen om ook deze doelgroepen, in de mate van het mogelijke, op een gezonde manier te leren omgaan met geld en consumptie.*

10. Meten is weten: relevante databanken moeten geoptimaliseerd en beter benut worden

Teneinde het beleid ter bestrijding en ter preventie van schuldenoverlast goed te onderbouwen, is het essentieel dat we goed weten hoeveel personen/gezinnen met schuldenproblemen te kampen hebben en wat hun profielgegevens zijn. In dit verband kan gewezen worden op volgende noden:

➤ **Uitbreiding registratiegegevens procedures collectieve schuldenregeling**

Eind december 2013 waren in België maar liefst 107.103 personen/gezinnen toegelaten tot de procedure collectieve schuldenregeling. Het betreft de procedure voor personen met een structurele schuldenoverlast waarbij veelal aan advocaat als schuldbemiddelaar optreedt maar soms ook een erkende instelling voor schuldbemiddeling en –occasioneel- ook eens een gerechtsdeurwaarder. Van al deze personen/gezinnen wordt slechts een beperkt aantal gegevens geregistreerd in het “*Centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht, collectieve schuldenregeling en protest*” (afgekort: CBB): hun naam, voornamen, geboortedatum en woonplaats; gegevens betreffende de aangestelde schuldbemiddelaar en de bevoegde arbeidsrechter; een aantal procedurele stappen (o.m. datum opstart procedure, datum waarop een afbetaalregeling wordt afgesloten of opgelegd, datum beëindiging afbetaalplan/procedure). Vanuit het oogpunt van schuldpreventie is het nochtans aangewezen om ook zicht te hebben op de profielgegevens van personen/gezinnen in collectieve schuldenregeling. De analyse van deze geanonimiseerde data kan heel wat nuttige informatie opleveren.

Aanbeveling: in het “Centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht, collectieve schuldenregeling en protest” moeten ook profielgegevens van personen/gezinnen in collectieve schuldenregeling opgenomen worden (o.m. opleiding, arbeids/inkomenssituatie, oorzaak schuldenproblemen, aantal en bedrag schulden). Na anonimisatie kunnen deze data geanalyseerd worden teneinde het schuldpreventiebeleid te helpen onderbouwen.

➤ **Optimalisering van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren**

De Centrale voor Kredieten aan Particulieren (beheerd door de Nationale Bank) is een andere belangrijke databank: hierin zijn gegevens over consumentenkredieten en hypothecaire kredieten opgenomen (aantal afgesloten contracten/kredietnemers, aantal wanbetalingen,...). Er gaan stemmen op om deze databank uit te breiden tot een algemene schuldcentrale door bv. ook telecomschulden, huurschulden, energieschulden... te registreren. Andere stemmen pleiten ervoor om eerder de kredietcentrale te optimaliseren in die zin dat ook volgende informatie erin opgenomen wordt: de werkelijk uitstaande bedragen in het kader van kredietopeningen (en niet het theoretisch opneembare kredietbedrag); de hergroeperingen en herfinancieringen van kredieten; de tussenkomst van een kredietbemiddelaar. Beide voorstellen moeten eerst door een onafhankelijke onderzoeksinstantie grondig onderzocht worden, vertrekkende vanuit de vraag of en in welke mate dit kan bijdragen tot een betere schuldpreventie. Ook de praktische haalbaarheid van deze voorstellen moet onderzocht worden, rekening houdende met het feit dat een schuldcentrale vereist dat een groot aantal actoren continu accurate en actuele data moet inputten. De resultaten van dit onderzoek moeten dienen als basis voor een eventuele uitbreiding van de gegevens die in de kredietcentrale geregistreerd worden.

Aanbeveling: een onafhankelijke onderzoeksinstantie moet grondig onderzoeken in welke mate het wenselijk is om bijkomende gegevens in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren te registreren vanuit het oogpunt van een betere schuldpreventie. Ook de praktische haalbaarheid van dergelijke uitbreidingen moet in kaart gebracht worden. De

resultaten van dit onderzoek moeten dienen als basis voor een eventuele uitbreiding van de gegevens die in de kredietcentrale geregistreerd worden.

➤ **Nood aan koppeling van de bevindingen uit de verschillende databanken en de registratiegegevens van de erkende instellingen voor schuldbemiddeling**

Naast de hierboven vermelde databanken, registreren ook de erkende instellingen voor schuldbemiddeling data betreffende de personen/gezinnen met schuldenproblemen. Het is aangewezen om de bevindingen uit deze registraties te koppelen aan en te vergelijken met de bevindingen uit de data die geregistreerd worden in het “Centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht, collectieve schuldenregeling en protest” en de “Centrale voor Kredieten aan Particulieren”. Er moet tevens meer geïnvesteerd worden in de analyse van de geanonimiseerde data uit deze databanken.

Aanbevelingen:

- *Er moet meer geïnvesteerd worden in de analyse van de geanonimiseerde data uit het “Centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht, collectieve schuldenregeling en protest” en van de geanonimiseerde data uit de “Centrale voor Kredieten aan Particulieren”. Hiervoor moeten de nodige middelen voorzien worden.*
- *De bevindingen uit deze databanken moeten gekoppeld worden aan en vergeleken worden met de bevindingen uit de registratiegegevens van de erkende instellingen voor schuldbemiddeling.*
- *Teneinde dit te faciliteren, moeten de erkende instellingen voor schuldbemiddeling vertegenwoordigd zijn in Beheers- en toezichtscomité bij het “Centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht, collectieve schuldenregeling en protest” en in het Begeleidingscomité van de “Centrale voor kredieten aan particulieren”.*